

Kata Alastalo

VALOKUVAUS 4-VUOTIAIDEN PÄIVÄKOTIRYHMÄSSÄ

Sosiaalialan koulutusohjelma

2014

VALOKUVAUS 4-VUOTIAIDEN PÄIVÄKOTIRYHMÄSSÄ

Alastalo Kata
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Helmikuu 2014
Ohjaaja: Frigren Kirsi-Leena
Sivumäärä: 35
Liitteitä: 4

Asiasanat: Taidekasvatus, esteettisyys, varhaiskasvatus, valokuvaus, valokuvailmaisuus

---

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkittiin voiko valokuvauksen tuoda yhdeksi työmenetelmäksi Porin kaupungin Kuvataidepäiväkoti Viikarin 4-vuotiaiden Naperot -ryhmään. Toiminnallisiin osuuksiin osallistui yhteensä 17 lasta, jotka kaikki olivat syntyneet vuonna 2009. Opinnäytetyössä pyrittiin lapsilähtöisyyden lisäämiseen ja positiivisen minäkuvan tukemiseen valokuvauksen keinoin.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin taidekasvatusta ja sen osuutta hyvinvointiin. Opinnäytetyössä perehdyttiin valokuvaukseen työmenetelmänä ja valokuvailmaisuun sekä sivuttiin Miina Savolaisen kehittämää voimauttavaa valokuvausta.

Toiminnalliset osuudet järjestettiin neljänä erilaisesta ohjauskerrasta. Päiväkodin lukuvuositeema oli supersankarius, joka toimi myös ohjauskertojen teemana koko opinnäytetyön ajan. Ensimmäisellä kerralla keskusteltiin lasten kanssa kameran käytöstä, ja teemaan liittyvästä supersankariudesta sekä tutustuttiin toisiimme. Ensimmäisen kerran tavoitteena oli luoda turvallinen työskentely-ympäristö ja saada taustatietoa lasten ajatuksista valokuvaamisesta ja valokuvissa olemisesta. Lapsia johdateltiin supersankariteemaan, joka auttoi heitä miettimään kuka supersankari haluaa olla seuraavalla ohjauskerralla. Toisella kerralla lapsia kuvattiin ja heistä otettiin kuvat supersankareina. Lapset tutustettiin olemaan kuvassa ja heidät annettiin itse miettiä, minkälaisen kuvan haluaa itsestään otettavan. Kolmannella kerralla lapsille annettiin lupa kuvata haluamiaan kohteita ja neljännellä kerralla pidettiin näyttely. Näyttelyllä pyrittiin antamaan lasten kuville arvoa ja antaa lapsille kokemus näyttelyn järjestämisestä.

Valokuvaus työmenetelmänä osoittautui mieleiseksi sekä henkilökunnalle että lapsille. Osalle lapsista valokuvaus oli helppo väline ilmaista itseään. Ohjauskerrat toivat lapsille elämyksellisen kokemuksen ja monet innostuivat valokuvauksesta. Tärkeänä tuloksena voidaan todeta, että Kuvataidepäiväkoti ottaa valokuvauksen yhdeksi työmenetelmäksi 4-vuotiaiden opetussuunnitelmaan.

PHOTOGRAPHY FOR 4-YEARS-OLD KINDERGARTEN GROUP

Alastalo Kata

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

February 2014

Supervisor: Frigren Kirsi-Leena

Number of pages: 35

Appendices: 4

Keywords: art education, esthetics, early childhood education, photography, photographic expression

---

The purpose of my functional thesis was to bring photography as one of the working methods in the Visual Arts Kindergarten Viikari for 4-years-old group. 17 children were participated to my project and they all were 4-years-old. The goals of my thesis were to increase child-orientation and to support positive self-image through photography.

In the theory of thesis was debated on arts education and how it affects on the welfare. In thesis was told about photographic expressions and using photography as a working method.

The photography project consisted of four different parts. The theme of my project was superheroes which was also this year's theme of the kindergarten. The first there was a group meeting where we discussed about photography experiences and got to know each other. The goal of the first part was to create safe atmosphere and get to know children's thoughts about photography. In the second part the children were taken pictures as superheroes. The goal was to accustom the child to be on the picture. In the third part children were allowed to take pictures and in the fourth part was the art exhibition. The goal of the art exhibition was to provide value to the images and children got the experience of organizing the art exhibition.

Photography as a working method turned out agreeable as well as the staff and children. It was an easy tool for self-expression. The project brought memorable experience for the children and they were excited about photography. The important result was that the Visual Arts Kindergarten Viikari will take photography as an one of the working methods for the 4-years-old group.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TAIDEKASVATUS OSANA HYVINVOINTIA	6
2.1	Esteettisyys osana taidekasvatusta.....	6
2.2	Taidekasvatuksen tavoitteet	8
2.3	Taide yhteiskunnassa	8
3	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT PÄIVÄHOIDON TAIDEKASVATUKSESSA	10
3.1	Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma	10
3.2	Kuvataidepäiväkoti Viikarin varhaiskasvatussuunnitelma	11
3.3	Kuvataidepäiväkoti Viikarin kuvataiteen opetussuunnitelma	12
4	LUOVUUDEN JA LAPSEN KEHITYKSEN MERKITYS TAIDEKASVATUKSESSA	13
4.1	Luovuuden määrittely	13
4.2	Lapsen kehityspiirteet 4-5-vuotiaana	14
5	VALOKUVAUS TYÖMENETELMÄNÄ	15
5.1	Valokuvailmaisuus	17
5.2	Voimauttava valokuvaus.....	18
6	VALOKUVAUS KUVATAIDEPÄIVÄKOTI VIKARISSA	19
6.1	Toiminnallisen opinnäytetyön lähtökohdat.....	19
6.2	Aiheen suunnittelu	20
6.3	Ensimmäinen ohjaukerta: aiheeseen tutustuminen.....	21
6.4	Toinen ohjaukerta: lapset supersankarina	23
6.4.1	Suunnittelu	23
6.4.2	Toteutus	23
6.5	Kolmas ohjaukerta: lapsi kameran takana.....	26
6.5.1	Suunnittelu	26
6.5.2	Toteutus	26
6.6	Neljäs ohjaukerta: näyttely	28
6.6.1	Suunnittelu	28
6.6.2	Toteutus	28
6.7	Tulokset.....	29
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on toteuttaa Porin Kuvataidepäiväkoti Viikariin Napero-ryhmään 4-vuotiaille valokuvauselämys jota voidaan mahdollisesti jatkossa käyttää työmenetelmänä kyseisen ikäryhmän kanssa. Päiväkoti Viikari aloitti toimintansa Porissa vuonna 1989, ja kuvaamataidon valmentavia opintoja alettiin antaa vuonna 1994, jolloin nimi muuttui Kuvataidepäiväkoti Viikariksi (Porin kaupungin www-sivut 2013). Naperoissa on yhteensä 21 lasta, joista 17 on mukana toiminnallisessa opinnäytetyössäni. Kuvataidepäiväkoti Viikarin lähes kaikki työmenetelmät perustuvat elämyksiin, joten siksi valokuvaus on mahdollisesti helppo ottaa yhdeksi työmenetelmäksi päiväkodin arkea.

Aikaisemmin kuvien ottaminen on ollut kallista filmien kehittämisten takia eikä filmiä ole haluttu ”tuhlata turhiin kuviin”. Nämä ”turhat kuvat” olivat useimmiten lasten ottamia kuvia, eikä kameraa uskallettu antaa lasten käyttöön koska pelättiin sen menevän rikki. Teknologistunut yhteiskunta on tuonut mukanaan helpon kameroiden käytön ja kuvien ottamisesta on tullut arkipäivää. Yhä nuoremmat ottavat kuvia arkisista asioista sekä itsestään kamerakännyköillään. Erilaiset sovellukset ja internetsivustot antavat mahdollisuuden katsoa ja jakaa kuvia jonka kautta haetaan hyväksyntää muilta ja pyritään ilmaisemaan itseään.

Suomessa on ollut vallalla pitkä häpeämisen kasvattamiskulttuuri, jolloin ei ole ollut sallittua kehua lasta. Oma kuva on nähty narsistisena ja pinnallisena asiana vaikka ihminen näkee kuvassa sen, millä tavoin hän katsoo itseään. (Savolainen 2014.) Taivoitteenani on tuoda kamera tutuksi myös päiväkotikäisille, tutustuttaa heidät olemaan kuvassa sekä näkemään itsensä kauniina. Luovien menetelmien käyttö sosiaalipedagogisessa työssä auttaa ihmistä jäsentämään ja syventämään itsetuntemustaan sekä tuomaan iloa elämäänsä (Känkänen 2014). Kuvien ottaminen lisää mielikuvitusta, auttaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa, näkemään asioita eri tavalla sekä opettaa kameran käyttöä. Kuvassa oleminen ja siitä arvostavan palautteen saaminen auttaa lapsen minäkuvan tukemista. Lisäksi lapset saavat kuvistaan hyvän muiston.

Toiminnallisen opinnäytetyöni teemaksi tuli päiväkodin lukuvuoden teema, supersankarius. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää Kuvataidepäiväkoti Viikarin opetussuunnitelmaa 4-vuotiaiden osalta, jossa valokuvaus olisi yhtenä työmenetelmänä. Ohjauskertojen tuli olla lapsilähtöistä, sekä vuorovaikutusta ja minäkuvaan tukevaa. Ohjauskertoja oli neljä erilaista ja jokaiselle ohjauskerralle olin asettanut omat tavoitteet. Ohjauskerrat koostuivat neljästä erilaisesta kerrasta. Ensimmäisellä kerralla keskustelimme lasten kanssa kameran käytöstä, ja teemaan liittyvästä supersankariudesta sekä tutustuimme toisiimme. Ensimmäisen kerran tavoitteena oli luoda turvallinen työskentely-ympäristö ja saada taustatietoa lasten ajatuksista valokuvaamisesta ja valokuvissa olemisesta. Toisella kerralla lapset saivat olla kuvattavana ja saivat valita itse supersankarin keneksi he olivat pukeutuneet. Tavoitteena oli tutustuttaa lapsi olemaan kuvassa. Kolmannella kerralla lapset saivat itse kokeilla kuvata kameralla haluamiaan kohteita ja neljännellä kerralla oli näyttely. Näyttelyn tarkoituksena oli asettaa lasten kuvat näkyville ja siten antaa lasten töille lisää arvoa.

2 TAIDEKASVATUS OSANA HYVINVOINTIA

2.1 Esteettisyys osana taidekasvatusta

Taidekasvatus on monitieteinen ala, jonka ymmärtämiseen on erilaisia näkökulmia, joista estetiikka antaa yhdenlaisen näkökulman. Estetiikka arkikielessä käytetään yleensä arvottavassa merkityksessä. Filosofian alalajina se pohtii, miksi taidetta tehdään ja millainen on taiteilija. (Räsänen 2008, 20.) Käsitteenä se yhdistää musiikin, liikunnan, kuvallisen ilmaisun, askartelun sekä teatteritoiminnan ja kirjallisuuden. Nämä toiminnat toteuttavat esteettistä kasvatusta mutta samanaikaisesti myös taidekasvatuksen muita osa-alueita. Lapsen esteettiseen kehitykseen kuuluu kauneuden havaitseminen, säilyttäminen ja suojeleminen luonnossa, taiteessa ja ihmisten tekemässä ympäristössä. (Rusanen 2007, 86.)

Esteettinen kasvatus on saanut itseisarvon varhaiskasvatuksessa, sillä se on mainittu päivähoitoa koskevassa laissa (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2§). Esteettinen kasvatus on keskeinen osa varhaiskasvatuksen sisältöä, sillä sen kautta lapsi oppii erilaisia taidemieltyksiä joiden varaan rakentuvat lapsen myöhemmät taidekiinnostukset, kulttuuriset arvostukset sekä taideharrastuksen kohteet. Luovassa tilassa lapsen mieli on esteettisesti virittynyt, jolloin hänen on mahdollista suunnitella tulevaa, pohtia ja työstää menneitä asioita jotka eivät ole todellisuudessa mahdollisia. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 12.)

Alexander Baumgarten määritteli 1700-luvulla estetiikan olevan aistien havaintoihin perustuvaa kauneuden tiedettä. 1990-luvulla taidekriitikot herättivät keskustelua kauneuden merkityksellisyydestä ja halusivat laajentaa näkemystä siitä. Keskusteluun haluttiin laajentaa yhteiskunnallinen ulottuvuus, jolloin piti ottaa huomioon kauneuden vastapuoli, eli rumuus. (Rusanen 2007, 88.) Voiko kauneutta olla ilman rumuutta ja mikä määrittelee kauneuden? Estetiikka ei kuitenkaan ota kantaa taideteoksien kauneuteen vaan kauneuteen on erilaisia suhtautumistapoja. (Räsänen 2008, 20.)

Yhtenä esteettisen kasvatuksen linjauksena on, että varhaiskasvatusta koskevat ohjeistot esittävät esteettisen kasvatuksen olevan sidoksissa lapsen elämyksiin, kokemuksiin ja mielikuvitukseen. Luovien menetelmien käyttö esteettisessä kasvatuksessa onkin luonnollinen tapa tukea näitä osa-alueita. Filosofin John Deweyn mukaan kokemukselle on tunnusomaista, että se on tulosta kokijan ja ympäristön vuorovaikutuksesta, jossa aisteilla ja havaitsemisella on aktiivinen rooli. (Rusanen 2007, 87-89.)

”Taide avaa elämästä merkityksiä, joista voidaan nauttia niiden itsensä tähden, ilman praktista tai hyödyllistä tarkoitusta. Juuri näitä merkityksiä Dewey kutsuu esteettiseksi” (Rusanen 2007, 89.)

Deweyn mukaan esteettinen kokemus on kokonainen, eheä ja todellinen ja siinä on alku ja loppu. Tunteet ovat elämyksen liikkeelle laittava ja pysäyttävä voima. Lapsen elämys voi olla hyvinkin intensiivinen, vaikka lapsella ei välttämättä ole aikaisempia

taustakokemuksia ja siksi hän saattaa ymmärtää menneen ja nykyisen suhteen hatarasti. (Rusanen 2007, 89.)

2.2 Taidekasvatuksen tavoitteet

Ympäristön esteettisen kokemisen tavoitteena on, että lapsi oppii havainnoimaan, jäsentämään ja arvottamaan omaa elinympäristöään. Esteettistä kasvatusta tulisi toteuttaa kiinnittämällä huomioita lasten tunnekokemuksiin ja että lapsilla olisi mahdollisimman mieleiset tunnekokemukset eri taiteenlajeista (Rusanen 2007, 85). Räsänen kertoo Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus -kirjassaan, että joillakin lapsilla havaintotodellisuuden jäljittely on vaikeaa ja kehitys päättyy puberteettiin, jonka jälkeen vain lahjakkaimmat jatkavat kuvallista ilmaisua (Räsänen 2008, 42).

Laki taiteen perusopetuksesta tuli voimaan 1.6.1992, jolla säädetään varsinaisen koulujärjestelmän ulkopuolista taideopetusta. Taiteen perusopetuksen yleisiin tavoitteisiin kuuluu oppilaan minän kasvun ja kehityksen tukeminen, sekä auttaa kehittämään ympäröivän maailman todellisuuden jäsentämistä. Lasta tulee ohjata keskittyneeseen, määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä rakentavaan toimintaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Taiteen opiskelussa on keskeistä tekemisen ja kokemisen ilo, halu, taito, uteliaisuus sekä uskallus tulkita taidetta persoonallisesti. (Opetushallitus 2005,8.)

2.3 Taide yhteiskunnassa

Päivi Känkänen kertoo Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – väitöskirjassaan, että taiteen ja kulttuuritoiminnan on todistettu empiirisin tutkimuksin edistävän ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Esimerkiksi yhteisöllisten taidemuotojen avulla lisätään yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunnetta. Taiteen ja kulttuurin yhteyttä hy-

vinvointiin on yritetty tuoda sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden rinnalle suomalaisessa hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. (Känkänen 2013,74.)

Taiteen ja kulttuurin merkitystä hyvinvointiin on vaikea arvioida, koska sopivia mittareita ei ole. Ei pystytä sanomaan varmuudella, olisiko hyvinvointi parantunut ilman taidetta tai kulttuuria. Suomessa on kuitenkin vähitellen alettu tunnustaa kulttuurin ja taiteen vaikutusta hyvinvointiin ja siitä yhtenä tuloksena on vuonna 2007 valtioneuvoston antama periaatepäätöksen hallituksen asiakirjasta, jonka sivussa hyväksyttiin myös Terveyden edistämisen politiikkaohjelma. (Känkänen 2013, 76). Osana ohjelmaa käynnistettiin opetusministeriössä Kulttuurin hyvinvointivaikutusten toimintaohjelman valmistelu (2010–2014), jonka nimi muutettiin myöhemmin Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmaksi. Ohjelman tavoitteena on terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kulttuurisin keinoin sekä osallisuuden lisääminen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilla. (Liikanen 2010, 9-10.)

Ohjelmassa mainitaan neljä taiteen ja kulttuuritoiminnan välineellistä vaikutusta ihmisen hyvinvoinnin kannalta:

1. Taide on elämyksellinen kokemus joka palvelee ihmisen tarpeita
2. Taide- ja kulttuuritoiminnan yhteys hyvään koettuun terveyteen, parempaan työkykyyn sekä hyvän elämän kokemuksiin.
3. Taide- ja kulttuuritoiminnassa syntynyt yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemus, ja sitä kautta muodostuneet verkostot auttavat voimaan paremmin
4. Rakennetun ympäristön, arkkitehtuurin ja sisustamisen vaikutukset viihtyisämpään elinpiiriin ja työympäristöön. (Liikanen 2010,65.)

Taide-elämyksen positiiviset ja negatiiviset kokemukset ovat yhteydessä terveyteen. Kielteisellä kokemuksella saattaa olla uupumiseen liittyviä vaikutteita. Kuitenkaan kokemuspohja ei riitä tieteelliseksi näytöksi tai yhteiskunnallisten päätösten pohjaksi. (Liikanen 2010, 64.)

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT PÄIVÄHOIDON TAIDEKASVATUKSESSA

3.1 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline. Siinä on määritelty kaikki matemaattisorientaatiosta taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisemiseen päivähoitossa. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005.)

Taiteelliset peruskokemukset syntyvät kun lapsi pääsee kokemaan musiikillista, kuvallista, tanssillista, draamallista, ja kädentaidollista toimintaa lapsen turvallisessa kasvuympäristössä. Taiteellisen kokemisen ja tekemisen kautta lapsi pääsee osallistumaan erilaisiin tuotoksiin ja nauttimaan niistä joko yksin tai yhdessä tekemisen kautta. Onnistuneet taidekokemukset auttavat lasta myöhempisiin taidemielitymyksiin kasvaessaan. Luovia menetelmiä käyttäen lapsi leikittelee mielikuvituksen kanssa, jolloin kaikki on mahdollista ja leikisti totta. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 23-24.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan kasvattajayhteisön toiminnasta, että lapsen täytyy saada aikaa, tilaa ja rauhaa lapsen omalle mielikuvitukselle sekä luovuudelle. Lapsella tulee olla mahdollisuus monipuoliseen toimintaan taiteen eri alueilla ja häntä tulee tukea niissä. Mahdollisuus maalata, piirtää, soittaa, näytellä, tanssia, valokuvata, ommella, kuunnella satuja täytyisi olla joka lapsella. Kasvattajan tulisi löytää näistä kaikista eri taiteen alueista välineitä ihmisyyteen kasvattamiseen ja kasvamiseen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 24.)

Lapsille on tärkeää saada näyttää tuotoksiaan muille, joka antaa arvoa töille. Kun lapsi pääsee kertomaan töistään muille, kehittyy aikuisen ja lapsen vuorovaikutus sekä kielellinen kehitys. Varhaiskasvatuksen mukaan kasvattajan tulisi dokumentoi-

da lasten taiteellista toimintaa ja järjestää tilaisuuksia lasten taiteellisten tuotosten esittämiseen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 24.)

Opinnäytetyöni pohjana käytin valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lasten luovuudelle täytyy antaa tilaa, eikä luovuuteen voi hoputtaa. Siksi on hyvä, että projekti kesti edes muutaman viikon, ja lapset tiesivät tulevasta ohjelmasta, jolloin he saivat miettiä rauhassa miten he teoksensa toteuttivat. Projekti huipentui näyttelyyn, jossa näytillä oli sekä lapsesta otetut kuvat että lapsien itse ottamat kuvat. Näin lapsi pääsi esittelemään omia teoksiaan ja saamaan niistä palautetta.

3.2 Kuvataidepäiväkoti Viikarin varhaiskasvatussuunnitelma

Kuvataidepäiväkoti Viikarissa on opetettu kuvataiteen valmentavia opintoja 3-6-vuotiaille jo vuodesta 1994. Kuvataiteen valmentavien opintojen tavoitteena on havaintokyvyn harjaannuttaminen. Havainnon lähtökohtana on lapsen luontainen uteliaisuus ympäröivästä maailmasta ja halu jäsentää sitä. Toisena tavoitteena on tarjota mahdollisuus tutustua erilaisiin materiaaleihin, työskentelyvälineisiin sekä työskentelyprosesseihin. Yksilökohtaisemmat sisältöalueet ovat määritelty kuvataiteen opetussuunnitelmassa, jossa eri materiaalit ja työskentelyvälineet on lueteltu ikäryhmittäin. (Kuvataidepäiväkoti Viikarin varhaiskasvatussuunnitelma n.d. 6-8.)

Lapsen uteliaisuudelle ja ihmettelylle annetaan tilaa ja mahdollisuus kokeilla ja tutkia asioita itse. Aikuisen tehtävänä on auttaa löytämään erilaisia tiedonhakumenetelmiä ja käyttämään niitä. Aikuiselta vaaditaan mukaan heittäytymistä eri tilanteisiin jotta lapsi motivoituu enemmän. (Kuvataidepäiväkoti Viikarin varhaiskasvatussuunnitelma n.d 8.)

Kielellisen ilmaisun ja kommunikoinnin alueella tavoitteena on opettaa lasta ymmärtämään, tuottamaan sekä kuuntelemaan kieltä. Aikuisen tehtävänä on tarjota lapselle malleja rikkaasta ja monipuolisesta kielen käytöstä, sekä rohkaista lasta kommunikointiin aikuisten ja muiden lasten kanssa. Kommunikointiin kuuluu muiden lasten

kuunteleminen ja arvostaminen. (Kuvataidepäiväkoti Viikarin varhaiskasvatussuunnitelma n.d. 9.)

3.3 Kuvataidepäiväkoti Viikarin kuvataiteen opetussuunnitelma

Laki taiteen perusopetuksesta tuli voimaan 1.6.1992 jolla säädetään varsinaisen koulujärjestelmän ulkopuolista taideopetusta. Taiteen perusopetuksella tarkoitetaan tavoitteellista ja vuosittain etenevää eri taiteenalojen opetusta, jota järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Kuvataidepäiväkoti Viikarissa kuvataiteen valmentavia opintoja alettiin opettaa jo vuodesta 1994, eli kaksi vuotta lain voimaan tuleminen jälkeen. (Kuvataidepäiväkoti Viikarin opetussuunnitelma n.d. 1.)

Opetussuunnitelma on tehty jokaista ikäryhmää varten erikseen, johon on kirjattu mitä kaikkia eri osa-alueita harjoitetaan milläkin ikäryhmällä. Neljävuotiaan opetuksen osa-alueet on lähiympäristöön tutustuminen, työvälineisiin syventyminen, taidekuvien tarkastelu keskustelun kautta, perusmuotojen tunnistaminen ja niiden käyttäminen, väliväreihin tutustuminen ja niiden käyttäminen. Tarkoituksena on työskentelytottumusten vakiinnuttaminen, työskentelytilan tunteminen ja lasten omien ideoiden esille tuominen. (Kuvataidepäiväkoti Viikarin opetussuunnitelma, n.d. 5.)

Opetussuunnitelmassa mainittiin valokuvaus vain 6-vuotiaiden kohdalla. Kuvataidepäiväkoti Viikarissa ei ole käytetty valokuvausta 4-vuotiaiden kanssa ollenkaan, joten pääsin toteuttamaan opinnäytetyötäni aivan tyhjästä ja havainnoimaan onnistuisiko valokuvaaminen niin nuorten kanssa. Opetussuunnitelma uusitaan lähiaikoina, ja yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella voiko valokuvauksen ottaa yhdeksi työmenetelmäksi 4-vuotiaiden kanssa. Tämän hetkinen opetussuunnitelma tukee valokuvauksen tuomista työmenetelmäksi 4-vuotiaille siten, että siellä on mainittu taidekuvien tarkastelu sekä lapsilähtöisyys. Taidekuvien katselulla pyritään kehittämään kuvanlukutaitoa.

4 LUOVUUDEN JA LAPSEN KEHITYKSEN MERKITYS TAIDEKASVATUKSESSA

4.1 Luovuuden määrittely

Taidekasvatuksen ja luovien menetelmien yhtenä tavoitteena on tukea luovuuden kehittymistä. Luovilla ihmisillä on luontainen tapa suhtautua asioihin omalla tavalla. Olemme luovia silloin, kun koemme että olemme ratkaisseet jonkin ongelman omaperäisellä tavalla. Luovuustutkimuksen keskeinen henkilö J.P. Guilford erotti 1950-luvulla luovuuden määritelmästä ns. divergentin ajattelutavan joka tarkoittaa uutta, luovaa, omaperäistä tapaa ratkaista ongelmia. Vastakohtana divergentille ajattelutavalle on konvergentti ajattelutapa, joka on tavanomainen tapa ajatella asioita, ja asioihin löytyy vain yksi vastaus. (Vilkko-Riihelä 2008, 135.)

Humanistipsykologit Abraham Maslow (1970) ja Carl Rogers (1961) sanovat luovuuden olevan jokaisen mahdollisuus toteuttaa itseään: se on keino kypsän persoonallisuuden rakentamiseen. Luovuus voi antaa elämälle sisältöä, onnistumisen kokemuksia sekä tyydytystä jos taidot ja tehtävän haasteellisuus ovat sopuossuinnussa keskenään. (Uusikylä 1999, 32.) Luovilla menetelmillä pyritään tukemaan minäkuvan kehitystä ja löytämään keinoja nähdä asioita eri tavoin.

Carl Rogers painottaa luovuuden edellytykselle psykologisen turvallisuuden, johon liittyy kolme näkökohtaa:

1. On hyväksyttävä varauksetta jokaisen ihmisarvo. Jokainen voi olla oma itsensä ilman kasvojensa menettämistä. Yksilön ei tarvitse kuluttaa omia voimavarojaan itsensä suojaamiseen vaan hän voi toimia miten parhaimmaksi näkee.
2. On luotava vapaa ilmapiiri, jossa ei tarvitse pelkää arvostelua. Kun yksilö tuntee, ettei häntä verrata muihin, pystyy tämä olemaan vapautuneemmin. On kuitenkin tärkeää saada palautetta tehdystä työstä, jonka yksilö itse päättää miten palautteen ottaa.

3. Empaattinen ymmärtäminen ohjaa suhtautumista. Ymmärrämme toista hänen näkökulmastaan emmekä yritä tyrkyttää omaa totuuttamme parempana. Kun oma minuus saa tulla vapaasti esiin, on luovuudelle hyvät edellytykset. (Uusikylä 1999, 36.)

Rogersin luovuuden edellytyksiä käytin teoriapohjanani tehdessäni toiminnalliset valokuvauskerrat. Oli huomioitava vapaan ilmapiirin luominen ennen ohjauksetoja, ja ymmärrettävä jokaisen lapsen ainutlaatuisuus. Ottaessa kuvaa lapsesta, lapsi sai tuoda kuvaan sen, minkä koki tärkeäksi ja minun tarvitsi päästä kuvatun tasolle jotta ymmärsin hänen mieltymyksiään. Minun tarvitsi myös pystyä selittämään ohjeet eri tavalla ja ymmärtää erilaiset suhtautumistavat asioihin.

4.2 Lapsen kehityspiirteet 4-5-vuotiaana

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden toteutan 4-vuotiaille, jotka täyttävät vuonna 2014 viisi vuotta. Koen tärkeäksi tarkastella 4-5-vuotiaiden kehitystä opinnäytetyöksi siksi, jotta tietää mitä lapselta voidaan odottaa ja mikä kyseiselle ikäryhmälle on ominaista ja tärkeää.

Opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena on tukea mielikuvituksen kehitystä jonka voimistuminen on ominaista 4-5-vuotiaille. Lapsilla on ehtinyt kertyä muistikuvia, kokemuksia sekä elämyksiä ja heidän kielellinen kehityksensä on saanut tarpeeksi sanavarastoa, jotka ovat tarpeellisia mielikuvituksen rakentamisessa. Mielikuvitus auttaa lapsia luomaan uusia käsitteitä ja etenemään ajattelussa jos hän ei muista jotain asiaa. (Jarasto & Sinervo 1997, 54.)

Silmän ja käden yhteistyö paranee sekä kuulo ja näkö tarkentuvat. Lapsi kiinnostuu uusista taitoa haastavista materiaaleista ja tekemisistä mihin hän saa itse asettaa tavoitteet. Lapsi motivoituu enemmän, kun hän saa itse keksiä ja päättää asioista. Hän toteuttaa aikuisen antaman tehtävän jos se liittyy jotenkin hänen kokemusmaailmaansa. (Jarasto & Sinervo 1997, 55.) Ohjauksetojen tavoitteena on lapsilähtöisyys ja

tarkoituksena oli, että lapset saivat itse päättää mahdollisimman paljon kuvauskertoihin liittyvistä asioista.

Lapsi osaa erottaa samanlaisuuden ja erilaisuuden sekä osaa luokitella asioita paremmin kuin aikaisemmin. Leikkeihin alkaa tulla loogisuutta vaikkakin ajattelu pysyy melko konkreettisella tasolla. Lapsi yrittää kuvata todellisuutta, vaikka sopeutuminen tähän todellisuuteen on hieman horjuvaa. Hän yrittää päästä mukaan ympäröivään kulttuuriin ja sen huomaa kyselykauden huipusta, jolloin lapsi ei välttämättä aina odota vastausta, vaan yrittää kontrolloida puhettaan ja ilmaisuaan. (Jarasto & Sinervo 1997, 56-57.) Lapsen on opittava keskustelun säännöt ja niitä tulee harjoitella vuorovaikutustilanteissa. Näitä vuorovaikutustilanteita harjoittelimme ohjauskertojen aikana.

Roolileikit ovat ominaisia tälle ikäryhmälle. Lapsi opettelee elämän eri rooleja ja jäljittelee aikuisia. Roolileikeissä ilmenee ensimmäisiä juonia, sillä ajattelu on sen verran kehittynyt. Hän nauttii saada esiintyä, jos aikuinen tukee häntä. (Jarasto & Sinervo 1997, 60-61.) Ohjauskerroilla lapset saivat pukeutua erilaisiin roolivaatteisiin ja he pystyivät samaistumaan roolihahmoonsa hyvin.

5 VALOKUVAUS TYÖMENETELMÄNÄ

Valokuvaus on lisääntynyt vuosituhanen vaihteessa digitaalisen murroksen jälkeen, jolloin kameroista tuli taskussa kulkevan kommunikoinnin väline. Kuvia otetaan lähes joka tilanteessa, ja jokaisesta kohteesta otetaan lähes kymmenen eri kuvaa. Valokuvaamisesta on tullut arkinen tapahtuma johon ei tarvita erillistä teknillistä osaamista, ja kuvien katselusta on tullut osa tiedostamatonta kulttuuriamme. (Setälä 2012, 111.)

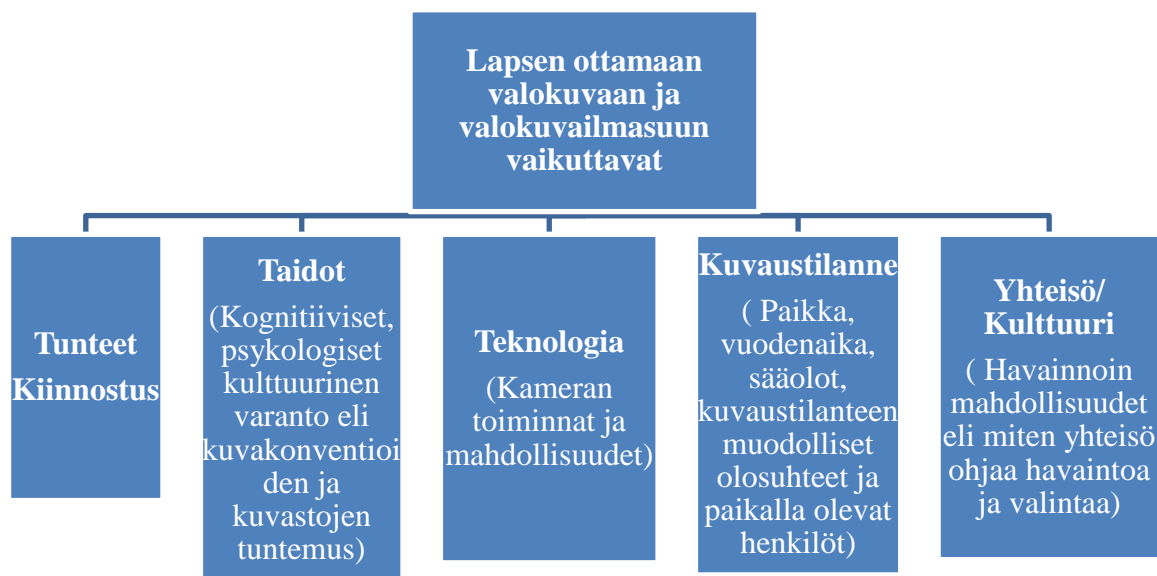
Valokuvaamisessa on kyse kuvan ottamisesta ja näkemisestä. Valokuvan sommittelemiseen ja kohteeseen vaikuttaa valokuvaajan henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet, mielentila, luovuus, ympäristö sekä kuvaajan ammattitaito. (Setälä 2012,113.) Valokuva on kuvaajansa tietoisien toiminnan ja harkittujen valintojen tulos joka on subjektiivinen tulkinta objektiivisessa todellisuudessa (Saraste 1980, 150). Kuvamalla kuvaaja antaa tiedon siitä, millainen hänen maailmansa on ja millaisen sen pitäisi hänen mielestään olla (Saraste 1980, 160). Setälä sanoo Lapsi kuvan takana – kirjassaan, että uskoo lapsen tekevän samanlaisia valintoja kuvatessaan, vaikkakin yleensä ajatellaan, että kuvat eivät olisi suunniteltuja (Setälä 2012, 113).

Kuvan ottaja tuo kuvaan oman ainutlaatuisen jäljen, merkin ja merkityksen, tavallaan oman kulttuurinsa. Parhaassa tapauksessa kuvan ottaja pääsee tilaan, jossa hän pääsee itse tutkailemaan kuvia ja löytämään niistä uusia asioita. (Heikkilä, Paloheimo & Taipale 2000, 14.) Jos kuitenkin tarkoituksena on voimauttaa kuvassa olijaa, täytyy kuvan ottajan pystyä astumaan sivuun ja ottamaan kuvan siitä, minkä kuvassa olija haluaa tuoda esille. (Savolainen 2014) Kuvista keskusteleminen on tärkeä osa valokuvausprosessia, vaikkakaan kuvia ei voida selittää sanoin täysin. Tämä siksi, että kuvista kertominen auttaa löytämään sanoja kuvailemaan kuvia ja sitä kautta rikastuttamaan tapahtumaa. Valokuva on myös hyvä kommunikaation väline niille, joilla on erilaisia kommunikointivaikeuksia (Setälä 2003, 10).

Kaaviossa 1 (Setälä 2012, 114) on havainnollistettu mitä kaikkea lapsen ottamaan valokuvaan ja valokuvailmasuun vaikuttavat. Kaikki kyseiset osa-alueet eivät toimi erikseen vaan samanaikaisesti. Lapsen valokuvaamisinnostus lähtee hänen tunteistaan ja kiinnostuksestaan. Kameran käyttö tulee olla hänelle tarpeeksi haastavaa, ja hänellä on oltava riittävät taidot kuvien ottamiseen jotta kiinnostus säilyy. Onnistuneeseen valokuvausprosessiin vaikuttaa kuvaustilanne sekä yhteisö missä kuvaaminen tapahtuu. Ympäristön tarvitsee olla turvallinen ja ohjattua, jossa luovuus pääsee valloilleen.

Kaavio 1. Lapsen valokuvailmaisuun vaikuttavat tekijät (Setälä 2012, 114)

5.1 Valokuvailmaisuus

Valokuvailmaisulla tarkoitetaan kuvassa ilmaistuja tunteita ja asenteita. Ilmaisua on tapa ja keino, jolla kuvattava aihe tuodaan esille. Jokainen valokuva on jollain lailla valokuvailmaisua, sillä siinä on kuvattu *jotain* ja *jollain tavalla*. Valokuvaus itsessään on jo ilmaisukeino. Valokuvaamisella luodaan ja koetaan esteettistä elämystä jolloin mitänsanomattomastakin ympäristöstä saadaan uudenlainen kuva, eräänlainen taideteos. (Setälä 2003, 10.)

Ilmaisulla on kuitenkin suhde ympäröivään todellisuuteen, vaikka kuva ei ajattelisikaan todellisuuden kopiona (Setälä 2012,123).

Kuvan havainnointi ei ole passiivista vastaanottamista vaan aktiivista tarkastelua, jonka kuluessa katsoja löytää kuvasta jatkuvasti jotain uutta (Saraste 1980, 179). Valokuvien avulla voidaan kommunikoida helpommin kuin sanoilla, sillä kuvissa tapahtuu paljon asioita mitä sanoilla ei välttämättä pysty kuvailemaan. Yleensä kuitenkin

kin kuvia on helpompi tulkita, jos niitä on tuettu muutamalla sanalla. (Saraste 1980, 182.) Joillekin kuvat ovat ainoa keino tulla ymmärretyksi ja nähdyksi.

Kameran avulla voi luoda oman maailmansa, osoittaa suhteensa asioihin ja ihmisiin, valita haluamansa palaset. Itse tekemällä pystyy ymmärtämään kuvilla luotua todellisuutta ja kuvien luomaa todellisuutta.
(Setälä 2003, 14.)

5.2 Voimauttava valokuvaus

Valokuvaaja ja taide- ja sosiaalikasvattaja Miina Savolaisen Maailman ihanin tyttö—valokuvausprojekti on tehty yhteistyössä kymmenen Hyvölän lastenkodissa asuvan nuoren naisen kanssa, jossa on käytetty voimauttavaa valokuvasta työmenetelmänä. Voimauttavan valokuvauksen keskeinen idea on, ettei toista voi voimauttaa, vaan voimaantuminen lähtee itsestä. (Savolainen, n.d.)

Voimauttavan valokuvan työväline ei ole oikeastaan valokuva, vaan näkemisen ja katseen tapa. Asioita voidaan katsoa eri kannalta ja valokuvaamisessa se tulee enemmän ilmi. Savolaisen mielestä erittäin tärkeää on, että ihminen pystyy näkemään jotain ehjää, joka ei ole vielä kovin näkyvillä. Tähän asiakas saattaa tarvita uskoa joltakin, joka uskoo hyväksi tulemiseen silloinkin, kun asiakas ei siihen itse usko. (Savolainen, n.d.)

Voimauttavan valokuvauksen menetelmä perustuu siihen, että korjaavat asiat lähtevät kokemuksista toisiin ihmisiin. Ihminen ei voi arvostaa itseään ennen kuin joku muu arvostaa häntä. Yhdessä tekeminen luo yhteisöllisyyden tunnetta, lisää luottamusta ja arvostavan palautteen kautta itsearvostus kasvaa. Kuvausprosessin voima on nähdyksi tuleminen jossa kaivataan peilaussuhteita tärkeiltä ihmisiltä (Savolainen, n.d.).

”Miten nämä ihmiset katsovat ja koskevat lasta sekä peilaavat lapselle omilla kasvoillaan ja myötäelämisellään tämän sisäistä maailmaa, antaa lapselle kokemuksen liittymisestä toisiin ihmisiin, ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisesta sekä omasta arvokkuudesta.” (Savolainen n.d).

Tärkein asia valokuvauksen voimassa on, että pysähdymme katsomaan tavallisia arkiasioita eri näkökulmista ja antamaan niille arvoa. Yleensä pienet ja arvokkaimmat asiat jäävät piiloon kiireen ja totuttujen asioiden taakse mutta valokuvaamalla ne saadaan esille. Asia tulee jaettavaksi ja merkitykselliseksi kuvassa, joka näytetään toisille.

6 VALOKUVAUS KUVATAIDEPÄIVÄKOTI VIIKARISSA

6.1 Toiminnallisen opinnäytetyön lähtökohdat

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tarkoituksena on oppia tekemisen ja elämisen kautta, jolloin ihmisten henkilökohtainen ja alan käytännöllinen tietämys pääsevät parhaiten esille. Käytännöllinen tieto on subjektiivisesti elettyä ja koettua tietoa jota jaetaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kuitenkaan teoreettinen tietoperusta riittää taidon opettelemiseen, vaan taidon oppiminen vaatii harjaantumista. Harjaantuminen tapahtuu tekojen ja harjoitusten toistoissa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä toiminnallinen osuus toteutetaan ja jokainen työvaihe raportoidaan. Raportoinnissa tulisi näkyä kriittinen tarkastelu sille, mitä saatu ymmärrys ja tieto merkitsevät alan kehittämisessä konkreettisine kehittämis ehdotuksineen. (Airaksinen- Vilka 2004, 11, 13-14.)

Ennen opinnäytetyön toiminnallista osuutta minun oli kysyttävä kirjallisesti lasten huoltajilta saavatko lapset osallistua opinnäytetyöni projektiin. Sosiaalialan eettiset ohjeet ovat määritelleet asiakkaan luottamuksellisuuden ja yksityisyydensuojaamisen

jota noudatin opinnäytetyöni aikana. Eettiset ohjeet sanovat, ettei ilman asiakkaan lupaa saa luovuttaa mitään asiakkaan tietoja, ellei välttämättömyys liity lakiin (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2010, 19). Opinnäytetyöni kannalta ei ollut välttämätöntä julkaista mitään asiakkaan tietoja ilman asiakkaan lupaa, enkä niin tehnyt.

6.2 Aiheen suunnittelu

Valitsin toiminnallisen opinnäytetyön siksi, että halusin vahvistaa ohjauskokemuksiani ja tiesin toiminnallisen sopivan itselleni paremmin kuin teoreettinen opinnäytetyö. Luovuus-teema tuli aikaisemmasta media-assistentti koulutuksestani. Sosionomiopintojen aikana ilahduin huomattavasti kuinka luovia menetelmiä voidaan käyttää sosiaalialalla sekä työmenetelmänä että terapeuttisessa merkityksessä.

Soitin Porin kaupungin Kuvataidepäiväkoti Viikariin syksyllä 2013 kysyäkseni onko heillä käytössään valokuvausta työmenetelmänä, tai olisiko heillä muuta ehdotusta josta voisin tehdä opinnäytetyön. He olivat heti suostuvaisia yhteistyöhön, jotta voisimme yhdessä miettiä opinnäytetyöni aihetta. Syksyllä 2013 kävin keskustelemassa lastentarhanopettaja Annemari Silvolan kanssa ja sovimme, että teen opinnäytetyön 4-5-vuotiaiden ryhmään käyttäen heidän tämänvuotista sankari-teemaansa, joka kulki opinnäytetyöni rinnalla koko projektin ajan. Valokuvaukseen työmenetelmänä päädyin oman harrastukseni kautta.

Sovimme päiväkodin kanssa uuden tapaamisajan tammikuussa 2014, ja kävimme läpi missä vaiheessa opinnäytetyöni oli sekä sovimme valokuvausten ajankohdat. Toimitin päiväkotiin vanhempia varten tiedotteen opinnäytetyön tekemisestä (Liite 1), sekä suostumuslomakkeen lasten valokuvaamisprojektiin osallistumista varten. (Liite 2). Sovimme, että henkilökunta antaa vanhemmille lomakkeet ja kertoo opinnäytetyöstäni paremmin. Suostumuslomakkeiden palautuspäivämäärän annoin neljän päivän päähän, jotta asia etenisi mahdollisimman nopeasti.

Pohdimme lastentarhanopettaja Silvolan kanssa yhdessä, mikä ryhmäkoko olisi hyvä ottaa kerrallaan ohjauskerroille, ja otanko vain muutaman lapsen koko projektiin mukaan. Halusin kuitenkin suoda kaikille 4-vuotiaille mahdollisuuden päästä kokeilemaan kameran käyttöä, ja siksi päätimme ottaa kaikki 2009 vuonna syntyneet lapset mukaan projektiin ja heitä oli yhteensä 17. Päätimme, että neljän hengen lapsiryhmät olisi hyvä olla, jotta jokainen lapsi tulee paremmin huomioiduksi ja tavoitteeni lapsilähtöisyydestä toteutuu paremmin. Silvola jakoi lapset neljään eri ryhmään, koska hän osasi jakaa lapset niin, että jokaisesta ryhmästä tuli tasavertainen. Mietimme vaihtoehtoina myös poika- ja tyttöryhmiä tai satunnaisryhmiä mutta päädyimme kuitenkin alkuperäiseen suunnitelmaan, jotta ryhmistä ei tulisi liian haastavia.

6.3 Ensimmäinen ohjauskerta: aiheeseen tutustuminen

Ensimmäisen kerran tavoitteena oli lapsiin tutustuminen, turvallisen ympäristön luominen, heidän kanssaan keskusteleminen valokuvauksesta sekä aiheeseen liittyvästä supersankariudesta. Keskustelu tapahtui neljän hengen pienryhmissä, joissa käytin satukirjoja ja kameraa keskustelun tukena. Kamerankäyttöä lapset saivat kokeilla keskustelun jälkeen.

Keskustelun alussa kerroin lapsille miksi olen päiväkodissa ja tutustuimme toisiimme. Kyselin lapsilta olivatko he käyttäneet kameraa, olleet kuvissa ja mikä on heidän lempisankarihahmonsansa. Noin puolet lapsista sanoi, etteivät ole koskaan käyttäneet kameraa, ja noin puolet oli käyttänyt. Ne lapset, jotka eivät olleet käyttäneet kertakaan kameraa, halusivat päästä kokeilemaan kameran käyttöä. Joillakin oli oma kamera kotona käytössään, joka oli mielestäni hieno asia. Osa lapsista sanoi, ettei heistä ole otettu kuvia ollenkaan, mutta keskustelemalla asiasta monet muuttivatkin mieltään. Tämän jälkeen mietin, miksi yllättävän moni lapsista sanoi, ettei heistä ole otettu kuvia vaikka oikeasti olikin otettu. Pohdin, jäävätkö kuvat yleensä kameraan, tietokoneelle tai matkapuhelimeen, eikä niitä katsella perheen kesken.

Lapset kertoivat yllättäviä syitä miksi valitsemansa supersankari oli heidän lempihahmonsansa. Eräs tyttö sanoi hänen lempisankarikseen Prinsessa Ruusunen, koska Ruusunen osaa tanssia yhtä hyvin kuin tyttö itse. Kaksi poikaa sanoi Spidermanin, koska hän osaa kiivetä ihan niin kuin hekin. Yllätyin, että lapset valitsivat supersankarit heidän omien kykyjensä mukaan eivätkä niin päin, että minkälaisia ominaisuuksia he haluaisivat omaavan. Muita supersankareita tuli mm. palomies, ”koska se pelastaa”, Peter Pan, ”koska se tiputti merirosvon krokotiilille”, Ihmeperheen äiti, ”koska pystyy venymään, ja se suojelee perhettä” sekä Tuhkimo, ”koska se on kiltti”. Kaksi poikaa mainitsi lempihahmoikseen Batmanin ja Spidemanin siksi, että heillä on hienot autot ja mopot. Suurin osa perusteluista oli hyväntahtoisuuteen liittyviä, ja harvempi sanoi syyksi sankareiden epärealistisia taitoja.

Keskustelun lopussa annoin lasten kokeilla järjestelmäkameran käyttöä (Kuva 1 ja 2), ja suurin osa oli todella innoissaan. Ainoastaan yksi poika ei halunnut kokeilla kuvaamista, johtuen siitä, että hän oli uppoutunut satukirjojen lukemiseen, jotka olivat tukena keskustelulle, mutta veivätkin koko keskustelun huomion. Lapsille antamani palaute innosti lapsia kokeilemaan uudelleen kuvien ottamista, ja osa lapsista osasi pitää kameraa vankasti kädessään. Järjestelmäkameran suuruuden vuoksi jouduin välillä avittamaan kameran pitämisessä, koska lasten pienet sormet eivät välttämättä yltäneet laukaisimelle.

Kuva 1. Oma rekka-auto

Kuva 2. Kämmenet

6.4 Toinen ohjauskerta: lapset supersankarina

6.4.1 Suunnittelu

Toinen ohjauskerta oli jaettu kahteen eri päivään, jotta aikaa kuvien ottamiseen olisi tarpeeksi. Ohjauskerralla lapset saivat pukeutua mieleisekseen supersankariksi ja otin heistä kuvat valitsemassaan ympäristössä. Ohjauskerran tavoitteena oli tutustuttaa lasta olemaan kuvissa, tukemaan hänen itsetuntoaan antamalla palautetta kuvissa olemisesta sekä vilkastuttamaan hänen mielikuvitustaan. Lapsi sai itse valita ympäristön missä haluaa olla kuvattavana, ja asennon missä halusi olla. Kuvauksen tuli olla lapsilähtöistä ja sen piti tapahtua turvallisessa ja vapauttavassa ympäristössä.

6.4.2 Toteutus

Kuvauspäivän aikana huomasin, että kaikki suunnittelemani asiat menivät uusiksi. Alkuperäiset ryhmäjaot eivät pitäneet paikkansa ja kuvaukset eivät tapahtuneet ryhmässä vaan yksilöllisesti. Otin jokaisen lapsen erikseen sillä aikaa kun muut lapset leikkivät. Näin kenenkään ei tarvinnut odottaa ja jokainen lapsi sai aikaa sekä tilaa miettiä millaisen kuvan haluaa itsestään. Jokainen lapsi halusi ottaa kuvan rauhallisessa paikassa ilman muita lapsia. Mielenkiintoista oli, että lähes jokainen lapsi meni aluksi istumaan tuolille, kunnes sanoin heille, että he voivat myös seistä, maata, hypätä, tanssia, pyöriä tai tehdä mitä vain, vaihtoivat he heti asentoa. Lapset osasivat miettiä itse, että millaisessa asennossa juuri se supersankari olisi, keneksi he olivat pukeutuneet.

Kuvaustilanteessa huomasin kuinka tärkeää turvallinen ympäristö oli lapselle. Jotkut lapset olivat todella varautuneita, he eivät aluksi uskaltaneet olla luontevasti kuvissa koska heitä ujostutti. Näiden lasten kanssa keskityin ennen kuvien ottamista juttelemaan heidän kanssaan ja hassuttelemaan, jotta ilmapiiri olisi rennompaa. Tämän takia

on ollut tärkeää, että olen ollut käymässä päiväkodissa muutaman kerran ennen kuvauksia, jotta olen tullut lapsille edes sen verran tutuksi.

Kuvien ottamisen jälkeen lapset saivat katsoa heistä otetut kuvat, joista he valitsivat parhaimman. Moni kuva oli hyvä, joten valinnan vaikeutta oli. Setälä kertoo Oma Kuva -kirjassaan, että kamera on hyvä ja helppo väline monelle keskittymisvaikeuksia tai erilaisista kommunikointivaikeuksista omaavalle (Setälä 2013, 10). Minulle kerrottiin eräästä työstä, jonka kommunikointi saattaa olla melko rajoittunutta, sillä hän vastaa kaikkiin asioihin ”joo”. Kun näytin ottamiani kuvia hänestä, ja kerroin mitkä kuvat oli minun mielestäni parhaimpia, hän totesi moneen ”ei”, kunnes hän itse löysi hänelle mieleisen kuvan. Lastentarhanopettaja Silvola sanoi tilanteen olevan hänelle aivan uusi, eikä ollut nähnyt tytön olevan noin määrätietoinen aikaisemmin. Pidimme asiaa erittäin positiivisena kokemuksena.

Kuvien valitsemisen aikana lapset saivat antaa paperilla olevilla hymynaamoilla (Liite 2) arvion miltä kuvissa oleminen heistä tuntui. Hymynaamoja oli kolme, joista yksi kuvasti kuvauksen olevan kivaa, toinen kuvasti ”ei osaa sanoa” ja kolmas kertoi kuvauksen olevan kurjaa. Suurin osa sanoi kuvissa olemisen olevan kivaa, kaksi valitsi ”ei osaa sanoa”-hymiön. Toisena arviointimenetelmänä yritin käyttää sanallista arviointia, ja kysyin että mikä lapsista oli kivointa kuvaushetkessä. Jouduin muuttamaan kysymysmuotoa lähes jokaisen lapsen kanssa jotta lapsi ymmärsi mitä hain takaa, ja tämä osoittautui itselleni melko haasteelliseksi tehtäväksi. Vastaukset liittyivät joko roolihahmoon: ”se et sain lentää”, ”se et sain leikkiä taikuria” ”se, et sain tanssia” ja ”se, et sain olla nättinä”, tai valokuvausprosessiin itseensä: ”se, et saa kattoo kuvia” ja ”se, et mua kuvataan”.

Kuva 3. Super Mario

Kuva 4. Lentävä seepra

Monet lapset tulivat sanomaan minulle päivän aikana, että haluavat nähdä otettuja kuvia. Aikaisemmin olin suunnitellut, että näyttäisin kuvia vasta näyttelyssä, mutta yksi opinnäytetyöni tavoite on tutustuttaa lapsia kuvien katselemiseen, joten päätin näyttää koko ryhmälle päivän aikana otetut kuvat. Kuvien katselemisen aikana huomasin kuinka lapset olivat ylpeinä itsestään ja istuivat selkä suorana. Halkola kertoo Valokuvien terapeuttinen voima- kirjassa kuvien katselun herättävän aistimuksia, tunteita sekä muistoja ja tässä kuvien katselussa oli lapsilla selkeästi aluksi positiivisia aistimuksia itsestään (Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu 2009, 49). Kuitenkin kuvien katselemisen aikana kuville alettiin nauraa, ja kuvien katselemisen voimauttavasta merkityksestä tulikin päinvastainen. Aluksi ymmärsin nauramisen hyvätahoisena, mutta sitten huomasin kuinka lasten ylpeys muuttui häpeäksi, ja lapset itsekin puuttuivat asiaan toteamalla ”ei ole kivaa nauraa toisten kuville”. Tilanne jäi vaivaamaan minua ja päätin muuttaa tilanteen seuraavalla kuvauspäivällä. Keskustelimme lasten kanssa tilanteesta ja päätimme kokeilla kuvien katselemista eri tavalla. Tällä kerralla emme nauraneet kuville vaan jokainen sai sanoa toisten kuvista jotain kivaa. Tämä innosti lapsia katselemaan lisää kuvia, ja jokainen olisi halunnut näyttää itsestään muutkin kuvat kuin vain parhaat.

6.5 Kolmas ohjauskerta: lapsi kameran takana

6.5.1 Suunnittelu

Kolmannen kerran tavoitteena oli, että lapsi pääsi kokeilemaan kameran käyttöä ja lapsi sai itse päättää kuvauskohteensa ja kuvauspaikkansa. Teknistä osaamista ei haettu, vaan tarkoituksena oli ideoida ja saada erilaista ilmaisukokemusta. Lapsilähtöisyyttä tuettiin lapsen omien päätöksien tekemisellä ja lapsen ehdoilla menemisellä. Lapsen maailma on erilainen kuin aikuisen, ja hän huomaa asioita eri tavalla. Lasten ottamien kuvien kautta pystymme näkemään osaksi miten pienet taaperot näkevät maailman ja mihin he kiinnittävät huomiota.

Tarkoituksena oli käyttää sankariteemaa tässäkin ohjauskerrassa. Jaoin vanhemmille lapun, jossa muistutin heitä antamaan lapsen mukaan lelun, joka liittyisi sankariteemaan ja jota lapsi saisi kuvata. Sankariteemaan liittyminen ei ollut kuitenkaan välttämätöntä, vaan lelun tuli olla lapselle jollain lailla tärkeä.

Yhtenä tavoitteena oli kuvista keskusteleminen lapsen kanssa. Lapsi sai kertoa mitä kuvissa näkee, mikä kaikista hänen ottamistaan kuvista oli hienoin ja miksi, sekä hän saa valita parhaalle näyttelykuvalle nimen. Keskustelun avulla pyrittiin ymmärtämään kuvia paremmin ja tukemaan lapsen kielellistä kehitystä.

6.5.2 Toteutus

Edellisten ohjauskertojen perusteella päätin ottaa jokaisen lapsen erikseen, jolloin lapsi sai tilaa ja aikaa luovuuden kehittämiseksi. Kysyin jokaiselta lapselta onko hän valokuvannut aikaisemmin, ja näytin miten kuvia otetaan kameralla. Ennen kuvien ottamista ohjeistin lapsille, että he voivat ottaa noin kymmenen kuvaa, joista yksi on kauniista asiasta, yksi ikävästä tai pelottavasta ja yksi sellainen jonka haluaa näytt-

lyyn. Ikävän tai pelottavan kuvan ottamisen tavoitteena oli löytää kuvasta positiivisia ja kivoja asioita, jotta kohteeseen luotaisiin kivoja mielikuvia.

Lasten kameran käytössä oli suuria eroja. Ne, jotka eivät olleet käyttäneet kameraa, ihmettelivät kuinka kuva näkyi näytössä ja laukaisimen painaminen oli hieman hankalaa. He keskittyivät kuvaamaan yhtä kohdetta eri kulmista ja etäisyyksiltä välittämättä niinkään kuvan lopputuloksesta. He nauttivat valokuvauksesta jolloin pelkkä laukaisimesta painaminen ja sommittelu riittivät. Kokeneemmat lapset taas kuvasivat monia eri kohteita, uskalsivat liikkua ja tutkiskella ympäristöä kameran kanssa sekä heillä oli kameraan vankempi ote. Eräs lapsi totesi kuvastaan: ”tossa on vähän tummaa varjoa”. Tämä osoittaa eräänlaista kuvanlukutaitoa.

Kuvauksien jälkeen kävimme kuvista keskustelua, ja lapset saivat valita minkä kuvan halusi laittaa näyttelyyn, mikä kuvista oli kaunein ja oliko kuvien joukossa jokin ikävä kuva. Monet lapset eivät halunneet ottaa ikävistä asioista kuvia, vaan keskittyivät nätteihin asioihin. Yksi lapsista nimesi ikäväksi kuvakseen oman kuvan, jonka oli ottanut itsestään. Kysyin, miksi kuva oli hänestä ikävä ja hän vastasi, että hän näytti hölmöltä. Huomasin kuvan ottohetkellä, että kuva ei miellyttänyt häntä ja hän halusi lopettaa kuvaamisen heti. Katsoimme lapsen kanssa yhdessä aikaisemmat sankarikuivat läpi kehuen kuinka nätti hän niissä oli, ja hän itsekin sanoi että hän on suloinen niissä kuvissa. Keskustelimme lapsen kanssa, että kuvat saattavat välillä näyttää hassuilta jos esimerkiksi on hassu ilme, mutta se ei tarkoita että muuten näyttäisi hassulta.

Kiinnostava huomio lapsen ajattelutavasta oli kun yksi lapsista halusi kertoa kauniista kuvastaan seuraavanlaista: ”Josi tapaa prinsessan nii prinsessa rakastuu siihen koska Josi on aina nii ilonen”. Kysyin pojalta, että onko iloisuus hänestä kaunis asia ja hän vastasi ”joo, siks mäki tykkään olla ilonen. ja siksiki et Josiki on ja ku prinsessa rakastuu siihe koska se on ilonen.”.

Sankariteeman ylläpitäminen kuvaushetkillä ei onnistunut, mutta koin tärkeämmäksi sen, että lapset saivat itse miellyttävän kuvauskokemuksen. Tällä tavoin lapset pysyivät keskittymään enemmän kameraan, miltä kuvaaminen tuntuu ja minkälaisia

sommitelmia he voivat tehdä, kuin sen, että muistaisivat vielä teeman tai minkälaisia kuvia hänen piti ottaa.

6.6 Neljäs ohjauskerta: näyttely

6.6.1 Suunnittelu

Näyttely on osa valokuvausprosessia jossa voidaan näyttää muille omia tuotoksiaan sekä kuvia itsestään. Näyttely on arvokas ja merkittävä kokemus sekä lapselle että aikuiselle. (Setälä 2003, 75.) Näyttelyn tavoitteena oli antaa arvoa lasten töille ja antaa näkökulmaa aikuisille lasten kokemusmaailmasta. Lapset saivat mahdollisuuden tutustua muiden töihin, ja sitä kautta oppii erilaisia esteettisiä muotoja. (Setälä 2003, 75.) Näyttely mahdollistaa lapsen kertomaan kuvistaan sanallisesti, joka tukee hänen kielellistä kehitystä.

Näyttelystä ilmoitettiin päiväkodin eteisessä julisteella (Liite 3), sähköpostissa sekä kasvotusten vanhemmille. Näyttely tuli ajoittaa siten, että se olisi mahdollisimman pian ohjauskertojen jälkeen, jolloin valokuvausprojekti on selkeä kokonaisuus. Lapset saivat valita kaksi kuvaa mukaan näyttelyyn, toisen itsestään ja toisen heidän ottamastaan kuvasta, jonka he ovat nimenneet.

6.6.2 Toteutus

Ennen näyttelyä tutkimme mikä olisi edullisin tapa saada kuvat paperiversioiksi jotka päiväkotiki kustansi. Kuvat kiinnitimme aiemmin piirrettyihin supersankaripökypiirustuksiin, johon oli kirjoitettu jokaisen lapsen supersankaritaidot. Tällä tavoin halusimme korostaa supersankari-teemaa ja näyttelystä tuli ehyt kokonaisuus jossa kuvat olivat esillä paremmin.

Näyttely koottiin erilaisiin sermiin ja esitettiin dataprojektorilla valkokankaalle. Yleensä näyttelyissä kuvat laitetaan aikuisten silmien tasolle (Setälä 2003, 76), mutta nyt lapset saivat itse kiinnittää oman kuvansa ja valita kuvalleen paikan. Tällä tavoin pyrittiin tukemaan lapsilähtöisyyttä. Osa kuvista oli melko matalalla tasolla aikuisille, mutta tärkeämpänä koin, että lapsi sai itse valita paikan ja lapset näkivät paremmin kuvat. Kuvien kiinnittämisen aikana lapset saivat palauttaa mieleensä valokuvaushetken, ja kertoa miksi kuvasivat kyseisiä kohteita.

Näyttelyn aikana keskustelimme mitä lapset näkivät lasten ottamissa kuvissa ja kehuimme kuvia. Näyttelyä oli mukana katsomassa päiväkodin muut ryhmät ja lasten vanhemmat saivat käydä katsomassa kun hakivat lapset päiväkodista. Lapset esittelivät kuvia vanhemmilleen innoissaan ja kertoivat myös muiden lasten kuvista. Vanhemmat kertoivat, että he ovat ottaneet lasten kanssa kuvia ohjauskertojen jälkeen, ja ohjauskerrat ovat motivoineet lapsia katselemaan ja ottamaan kuvia.

6.7 Tulokset

Ohjauskertojen tavoitteena oli luoda turvallinen ympäristö, jossa lasten oli helppo työskennellä. Tämä osoittautui ehdottomaksi perustaksi ohjauskerroille ja niiden onnistumisille. Kuvaushetkelläkin täytyi luoda turvallisempaa ympäristöä kyselemällä lasten mielenkiinnon kohteista ja olla aidosti kiinnostunut lapsesta. Lapsia jännitti keskustella kuvista ja uskon tämän johtuvan osaksi siitä, etten ollut lapsille vielä niin tuttu että he olisivat uskaltaneet lähteä tulkitsemaan kuvia sanallisesti minulle. Tämän takia on tärkeää, että ennen ohjauskertoja käy tutustumassa lapsiin ja viettää heidän kanssaan aikaa ja täten pyrkii luomaan turvallista ympäristöä.

Turvalliseen ympäristön luomiseen kuuluvat myös rutiinit ja samanlaiset toistot. Otin päiväkodissa tietyn paikan, jossa olin kaikkina ohjauskertoina tietokoneen kanssa.

Lapset tiesivät mihin mennä katsomaan kuvia, vaikken erikseen sanonut paikkaa. He myös tiesivät mistä minut löysivät, jos en ollut heidän näkyvillään kun heillä oli kysyttävää.

Kuvaushetkellä huomasi, että lapset halusivat nopeasti mennä katsomaan kuvia itseltään, eikä kameran edessä jaksettu olla pitkää aikaa. Lapsen ottamia kuvia ei haluttu näyttää muille, kun taas omia sankarikuvia haluttiin näyttää ja lapset halusivat saada niistä palautetta. Lastentarhanopettajan A. Silvolan mukaan (tiedonanto 27.1.2014) tämä kertoi lapsen ajattelun olevan vielä melko minäkeskeistä, ja minäkuva pyrittiin rakentamaan muiden palautteen avulla. Lapset halusivat ennen sankarikuvia käydä näyttäytymässä muille roolivaatteet päällä ja kuvien katsomisen aikana monien lasten eleet osoittivat ylpeyttä kuvastaan. Kuvista saatu positiivinen palaute osoittautui ainakin hetkellisesti vaikuttavan positiivisesti lasten itsetuntoon.

Ohjauksetojen tavoitteena oli, että ohjauksen tuli olla lapsilähtöistä. Tämä toteutui mielestäni hyvin, sillä joustin omassa suunnitelmassani niin paljon kuin lapset halusivat kuitenkaan haittaamatta ohjauksetojeni tavoitteita. Katsoin tilanteen mukaan kuinka monta kuvaa lapsi ottaa, vaikka alun perin suunnittelin kuvia otettavan 10 kappaletta. Lapsi sai itse päättää kuinka monta kuvaa hän ottaa, mutta välillä ehdotin esimerkiksi: ”kolme kuvaa jäljellä, mieti tarkasti minkälaisia kuvia haluat ottaa”. Tällöin lapsi pohti, minkälaiset kuvat haluaa ottaa eikä enää ottanut niitä mielivaltaisesti. Lapsi sai itse päättää taustan, vaikka tausta ei ollut mielestäni paras mahdollinen, menimme silti lapsen ehdoilla. Kysyin lapsilta, haluaisivatko he siistiä taustaa hieman sen ollessa melko sotkuinen, mutta suurin osa lapsista ei välittänyt.

Yhtenä tavoitteena oli antaa aikaa ja tilaa lapsen luovuudelle, joka osoittautui myös tärkeäksi. Lapset halusivat kuvaushetkien tapahtuvan rauhallisessa paikassa ilman muita lapsia ja he pohtivat rauhassa mikä ympäristö oli siihen sopiva. Ajattelin, että lapset olisivat halunneet ottaa toisistaan kuvia kameralla, mutta luuloni osoittautuikin vääräksi. Lapset häiriintyivät muiden lasten läsnäolosta eivätkä pystyneet täysin keskittymään kuvaamaansa kohteeseen ja valokuvausprosessiin. Annoin lapsille aikaa miettiä missä haluavat ottaa kuvan, mutta jos he eivät osanneet sanoa, annoin heille vaihtoehtoja.

Kuvauskertojen jälkeen halusin vanhempien saavan kaikki hyvät kuvat lapsistaan, sillä heistä tuli enemmän kuin yksi hyvä kuva. Jaoin vanhemmille lapun (Liite 4), jossa pyysin heitä tuomaan päiväkotiin joko muistitikun lapsen nimellä varustettuna, tai kirjoittamaan lappuun oman sähköpostiosoitteensa, jonne kuvat lähettäisin. Vaikka sähköpostin lähettäminen oli hidasta, osoittautui se silti mieleisemmäksi välitystavaksi, sillä siten sai kertoa vanhemmille miten kuvaukset olivat menneet. Osa vanhemmista vastasi viesteihin ja kiitti kuvista, jolloin heidän kanssaan sai luotua vuorovaikutusta, mitä aiemmin ei niinkään ollut.

Paras merkki onnistuneista kuvauskerroista oli kuitenkin se, että lapset alkoivat leikkiä valokuvien ottamista leikkipuhelimilla ja –kameroilla sekä suunnittelivat jokaisen kerran jälkeen miten aikoo toteuttaa seuraavan ohjauskerran.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kuvien käyttäminen antaa mahdollisuuden tarkastella itseään eri näkökulmasta ja näkemään asioita eri tavalla. Vaikka valokuvien käyttö sosiaalipedagogisessa työssä on melko uusi asia, on sen käyttö kasvanut. Yhteiskunnan muuttuessa teknologistuneemmaksi, aletaan sosiaalipedagogisessa työssä käyttää yhä erilaisempia itseilmaisun menetelmiä. (Mitchell, Weber & Pithouse 2009, 119-120.)

Kuvataidepäiväkoti Viikarin henkilökunta oli aluksi ollut hieman epäileväinen valokuvauksesta 4-vuotiaiden kanssa, mutta ennen ohjauskertoja he olivat muuttaneet käsitystään. Kaikki ottivat valokuvaukset todella odottavaisin ja innostuneesti vastaan. Valokuvaprojekti oli kaikkien mielestä onnistunut ja muiden ryhmien ohjaajat miettivät, voisivatko he käyttää valokuvausta omassa ryhmässään. Opinnäytetyön teokset halutaan laittaa näytille huhtikuussa 2014 järjestettävään Kuvataidepäiväkoti Viikarin näyttelyyn, joka järjestetään Porin kaupungin kirjastossa. Tätä varten niistä Naperot -ryhmässä olevista lapsista, jotka eivät päässeet osallistumaan opinnäytetyö-

höni, otetaan samanlaiset sankarikuvat ja he saavat ottaa itse kuvat haluamistaan kohteista.

Ohjauskerroilla olisin halunnut antaa aikaa enemmän lapsille, jolloin olisi ehtinyt rauhassa keskustella heidän kuvistaan sekä tunnetiloistaan ja lapset olisivat voineet mahdollisesti parannella taustaansa. Aluksi ajattelin, että valokuvauksen tuominen työmenetelmäksi päiväkotiin voisi olla haasteellinen ajanpuutteen vuoksi, mutta huomasin kaiken askarteluhetkien toteutuvan pienryhmissä tai yksilöllisesti. Keskustelimme lastentarhaopettaja Silvolan kanssa, että uskomme valokuvauksen onnistuvan myös kolmevuotiailta, jolloin koko Naperot – ryhmässä voidaan käyttää valokuvausta yhtenä työmenetelmänä.

Ohjauskertojen aikana huomasin kuinka valokuva on terapeutin ja hyvä keino kommunikoida, jos kommunikaation kanssa on vaikeuksia. Uskon, että valokuvaus työmenetelmänä soveltuisi erityislapsille erittäin hyvin, ja asiaa olisi mielenkiintoista tutkia enemmän. Lapsilla on luontainen tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi, jotka auttavat minäkuvan kehityksessä. Lapset tarvitsevat hyväksyttäviä katseita, rohkaisevia sanoja sekä turvallista ympäristöä. Näillä keinoilla lapselle tulee kokemus hänen arvokkuudestaan ja että hänet hyväksytään sellaisenaan kuin hän on. Valokuvaus antoi lapselle mahdollisuuden tuntea itsensä tärkeäksi ja arvokkaaksi sillä hänen kuvistaan keskusteltiin ja keuhuttiin.

Opinnäytetyöni aikataulutus oli kiireinen mutta realistinen. Ohjauskerrat tuli toteuttaa tammikuun aikana, ja raportin tuli olla valmis helmikuun puolessa välissä. Aluksi näytti, ettei aikataulutus pitäisi, mutta saimme ohjauskertoja aikaistettua sen verran että aikataulutus piti. Jos aikataulutus ei olisi ollut niin kiireinen, olisin ottanut ohjauskertoihin mukaan enemmän kuvien katselemista, joiden tarkoituksena olisi harjoittaa kuvanlukutaitoa. Kuvien katseleminen on tärkeä osa valokuvausta ja tällöin ohjauskerroista olisi tullut eheämpi kokonaisuus.

Oppimiskokemuksena opinnäytetyön tekeminen oli todella opettavainen ja avartava. Käsitkseni luovien menetelmien käyttämisestä sosiaalipedagogisessa työssä vahvistui, sillä nyt ymmärtää paremmin millä tavoin yhteiskunta yrittää tukea taidekasvatusta ja millaisia vaikutuksia luovilla menetelmillä on lapseen. Mitchell, Weber ja

Pithouse kirjoittaa *Facing the Public: Using Photography for Self-Study and Social Action*- kirjassa, että yksilön ammatillinen kasvu ei vaikuta pelkästään yksilöön itseensä vaan sitä kautta voidaan puuttua yhteiskunnallisiin ongelmiin (Mitchell, Weber & Pithouse 2009, 119). Tulevien ammattilaisten tulisi jatkossakin vaalia taidekasvatuksen tärkeyttä ja ymmärtää miten melko pienillä asioilla saadaan tuettua lapsen luovuuden kehitystä.

LÄHTEET

- Heikkilä, T., Paloheimo, L. & Taipale, I. 2000. Mieli ja taide. Vantaa: Printway Oy.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma: elämää varten. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kansanen, P. & Uusikylä, K. 2002. Luovuutta, motivaatiota, tunteita: opetuksen tutkimuksen uusia suuntia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa –kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Juvenes Print- Suomen yliopistopaino. Viitattu 26.1.2013.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39276/kankanen_vaitoskirja.pdf?sequence=1
- Känkänen, P. 2014. Taidelähtöiset menetelmät. Viitattu 28.1.2014.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-tyon/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat
- Laki lasten päivähoitosta. 1973. 19.1.1973/36 muutoksineen.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia- ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 22.1.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OPM1.pdf?lang=fi>
- Mitchell, C. Weber, S. & Pithouse, K. 2009. Facing the Public: Using Photography for Self-Study and Social Action. Teoksessa Fitzgerald, L. Heston, M. & Tidwell, D. Research methods for the self-study of practice. Cedar Falls, IA, USA: Springer, 119-134.
- Opetushallitus. 2005. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Porin www-sivut.2013. Viitattu 14.1.2014
<http://www.pori.fi/kasvatusjaopetusvirasto/paivakodit/kuvataidepaivakotiviikari.html>
- Ruokonen, I. Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa- iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Rusanen, S. 2007. Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Räsänen, M. 2008. Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

- Saraste L. 1980. Valokuva- Pakenevan todellisuuden kuvajainen. Lahti: Painosilta.
- Silvola, A. 2014. Lastentarhaopettaja Kuvataidepäiväkoti Viikari. Pori. Henkilökohdainen tiedoksianto 27.1.2014.
- Savolainen, M. n.d. Voimauttava valokuva. Viitattu 25.1.2013.
<http://www.voimauttavavalokuva.net/vieraskirja.htm>
- Savolainen, M. 2014. Valokuvan voimaa. Viitattu 6.2.2014.
<http://areena.yle.fi/tv/2121365>
- Setälä, P. 2003. Oma kuva: valokuvauksen ohjaajaopas. Pori: Satakunnan taidetöimikunta.
- Setälä, P. 2012. Lapsi kuvan takana- erityisiä piirteitä lasten valokuvailmaisussa. Helsinki: Musta Taide.
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2010. Sosiaalialan ammattilaisten eettiset ohjeet. 4.p. Helsinki: Kinestasis Oy.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 2005: Varhaiskasvatuksen perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Uusikylä, K & Piirto, J. 1999. Luovuus. Juva: WSOY.
- Varhaiskasvatuksen perusteet. 2005. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy. Viitattu 15.1.2014. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Tampere: Tammi.
- Vilkko-Riihelä, A. 2008. Lukion kertauskirja- Psykologia. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Tiedote vanhemmille

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK) ja teen opinnäytetyötä kuvataidepäiväkoti Viikariin Naperot- ryhmään jonka tarkoituksena on tarkastella miten valokuvausta voidaan käyttää työmenetelmänä 4-vuotiaiden kanssa. Tarkoituksenani on ottaa sellainen kuva lapsestanne, kuin lapsi itse haluaa tulla kuvatuksi ja lapsi saa itse suunnitella kuvan sisällön. Toisena kertana lapsi saa ottaa itse kokeilla kameran käyttöä ja ottaa kuvia samaan teemaan liittyen. Tavoitteenani on lapsen minäkuvan tukeminen valokuvauksen keinoin, mielikuvituksen ja lapsilähtöisyyden lisääminen sekä lapsen innostaminen valokuvaamaan.

Projekti koostuu neljästä kerrasta, josta kaksi on pienryhmäkertoja. Ensimmäisenä kertana tutustumme toisiimme, ja keskustelemme kuvien käytöstä. Toisella kerralla otamme muotokuvia lapsista, jolloin he saavat pukeutua supersankariksi. Tätä varten lapsi voi tuoda roolivaatteita mukaan kotoa. Kuvauspäivät päivät järjestetään tätä varten _____päivinä. Kolmannella kerralla lapsi saa itse tutustua kameran käyttöön ja kuvata. Neljännellä kerralla järjestämme näyttelykerran, jolloin käymme läpi otettuja kuvia.

Projektiin osallistuminen on vapaaehtoista. Lasten henkilökohtaisia tietoja ei tulla julkaisemaan opinnäytetyön yhteydessä. Mahdollisesti lasten kuvia tai heidän ottamia kuvia voidaan julkaista opinnäytetyöraportissa, joka julkaistaan Theseus-tietojärjestelmässä internetissä.

Liitteenä on lupalappu kuvien ottamiseen, joka tulee palauttaa perjantaihin 17.1 mennessä. Mikäli teillä on kysymyksiä liittyen opinnäytetyöhön, kerron mielelläni lisää. Kiitos yhteistyöstänne!

Ystävällisin terveisin:

Kata Alastalo

VALOKUVAUSLUPA:

Lapsen nimi: _____

- KYLLÄ, lapseni saa osallistua opinnäytetyön valokuvausprojektiin
- Kyllä, lapsen ottamia kuvia voidaan julkaista opinnäytetyöraportissa
- Kyllä, kuvia lapsesta saa julkaista opinnäytetyöraportissa
- EI, lapseni ei saa osallistua opinnäytetyön valokuvausprojektiin

_____
Paikka ja pvm

_____
Allekirjoitus ja nimenselvennys

Ystävällisin terveisin

Kata Alastalo
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaaliala
+358400475770

Miltä kuvissa oleminen tuntui?

Hei kaikki!

Opinnäytetyöhöni liittyvä

**valokuvanäyttely
maanantaina 3.2.2014
Kuvataidepäiväkotii Viikarin
salissa.**

**Näyttillä työhön osallistuneiden
lasten sankarikuvat sekä
lasten itseottamat kuvat.**

Tervetuloa!

**- Sosionomiopiskelija
Kata Alastalo**

Hei!

Teillä on mahdollisuus saada opinnäytetyötäni varten otetut kuvat lapsesta sekä lapsen ottamat kuvat itselleen, jos niin haluatte. Jokainen lapsi saa itselleen paperiversiot valitsemistaan kuvista (2kpl) mutta kuvia oli monta hyvää, jotka on kiva saada muistoksi itselleen. Tuo päiväkotiin joko muistitikku lapsen nimellä varustettuna, tai kirjoita alle sähköpostiosoite, johon lähetän kuvat.

En halua saada kuvia muistoksi

Terveisin sosionomiopiskelija Kata Alastalo